

משמעות השימוש במחשב והשפעתו על איכות החיים בקרב מבוגרים שאיבדו את ראייתם (פוסטר)

טלי היימן

האוניברסיטה הפתוחה

talihe@openu.ac.il

שוש סוקולובסקי

האוניברסיטה הפתוחה

erts@netvision.net.il

The Significance of Computer Use and Its Impact on the Quality of Life Among Visually Impaired Elderly (Poster)

Shosh Socolovsky

Tali Heiman

The Open University of Israel

The Open University of Israel

Abstract

The Visual Impairment (VI) limits the individual's ability to see details, and might reduce their mobility and contact with the environment. Thus, people with VI may have lack of interpersonal relationships compared to people without VI.

A semi structured interviews were conducted among 20 legally blind men and women, age 47 – 84. The findings of the qualitative analyses revealed that the use of computers (by the VI) was easy, user-friendly and often it was the only solution for the VI who suffers from mobility impairment to maintain communication and correspondence with society.

In addition, the use of computers as a communication tool improves the quality of life of the participants with VI, it decreases the feeling of loneliness; enhances self-image; preserves existing social networks and creates new ones. The use of computers restores the VI's ability to read and write, and it serves as a form of compensation for their mobility loss. The use of computers strengthens the VI's sense of equality and respect from the community.

Keywords: Visual Impairment, quality of life, social networks, computer, Assistive technology.

תקציר

לקות בראייה מאפיינת אנשים מבוגרים ושיעור העיוורים באוכלוסייה הכללית עולה עם הגיל (קורסיה וגלייטמן, 2009; Ben-Zur & Debi, 2005; Alma et al., 2013). השלכות המגבלה יכולות להשפיע במעגלי חיים שונים: האישי, המשפחתי והחברתי (Hosain, Atkinson & Underwood, 2002). איבוד הראיה גורם לאדם, בין היתר, למוגבלות בניידות ובקשר עין עם הסביבה ולפיכך מאפייני הקשרים הבין אישיים שונים בהשוואה לאנשים רואים.

השערת המחקר היתה שהשימוש במחשב ובאינטרנט עשוי להוות עבור אנשים מבוגרים עם מוגבלות בראייה פתרון נח, ידיוותי ולעיתים **בלעדי** לקריאה, לכתבה ולתקשורת עם בני משפחה, חברים וקהילה – ללא הצורך בהתמודדות עם קשיי הניידות.

מטרת המחקר היתה ללמוד על חווית השימוש במחשב ככלי לתקשורת עבור מבוגרים עם מוגבלות בראייה (מעמ"ר) והשפעה על איכות החיים והתקשורת עם משפחה וחברים.

במחקר השתתפו 20 נשים וגברים מרחבי הארץ, "עיוורים על פי חוק" (legally blind), שאיבדו ראייתם באמצע החיים, בטווח גילים 47 עד 84, המשתמשים במחשב באופן עצמאי. כל משתתפי המחקר נולדו אנשים רואים וחיו חיים רגילים ועצמאיים, רובם התניידו ברכב שנהגו בעצמם ועבדו לפרנסתם כשכירים או כעצמאיים. המהפך בחיים והטלטלה בעקבות איבוד הראייה באמצע החיים, גרמו להשלכות רגשיות, תפקודיות, כלכליות ולהשלכות על המשפחה והסביבה הקרובה. משתתפי המחקר מספרים על כך בגילוי לב. רוב המשתתפים התרגשו מהתעניינות בסיפורם האישי. רובם הביעו רצון להתראיין ולהשתתף בשמם האמיתי ואף ראו בכך שליחות מסוימת, במטרה להגביר את המודעות בציבור לאופן השימוש של אנשים עם עיוורון במחשב, להאיר את הקשיים ולקדם פתרונות.

המחקר נערך לפי עקרונות הפרדיגמה האיכותנית-פנומנולוגית, המאפשרת התבוננות הוליסטית באדם המבוגר שאיבד את ראייתו באמצע החיים, בעזרת תיאור החוויה האישית שלו ומשמעותה. המבט ההוליסטי מאפשר לארוג את הסיפור מרגע הגילוי או בשורת העיוורון ולהבין את משמעות השימוש במחשב ככלי תקשורת ולראות את הפרט בתוך עולמו (שקדי, 2003).

ממצאים: איסוף הממצאים נעשה בעזרת ראיון חצי מובנה. בראיונות מתארים המשתתפים את תהליך העיוורון, השלכות רגשיות ותפקודיות בעקבות העיוורון ואת חווית השימוש במחשב ככלי תקשורת בסיוע עזרים מותאמים: הגדלות מסך או קוראי מסך. רובם ככולם משתמשים בדוא"ל ($n = 19$) וכן באפליקציות הנפוצות "כמו כולם": YouTube, חיפוי מידע, סקייפ ופורומים חברתיים. משתתפים עם ראייה ירודה מעדיפים אתרים ופריטי דוא"ל שאינם טקסטואליים. רבים מהם ציינו כי המחשב מהווה עבורם פיצוי למגבלת הניידות.

מסקנות המחקר: איבוד הראייה באמצע החיים פוגע באיכות החיים, מגביר את תחושת הבדידות ומשנה את הרשת החברתית. יחד עם זאת, השימוש במחשב ככלי תקשורת, משפר את איכות החיים, מפחית את תחושת הבדידות, מעצים את ערך העצמי ומאפשר שימור רשת חברתית ואף יצירת קשרים חדשים.

מילות מפתח: מבוגרים; איבוד הראייה; עיוורון; השלכות העיוורון; איכות חיים; המחשב ככלי תקשורת; טכנולוגיה מסייעת.

מקורות

- קורסיה, י', וגלייטמן, א' (2009). זכאות לתעודת עיוור / לקוי ראייה, דו"ח מסכם לשנת 2009, השירות לעיוור, מדינת ישראל.
- שקדי, א' (2003). **מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום.** תל אביב: הוצאת רמות-אוניברסיטת תל אביב.
- Alma, M. A., Groothoff, J. W., Melis-Dankers, B. J., Suurmeijer, T. P., & Van der Mei, S. F. (2013). The effectiveness of a multidisciplinary group rehabilitation program on the psychosocial functioning of elderly people who are visually impaired. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 107, 5-16.
- Ben-Zur, H., & Debi, Z., (2005). Optimism, social comparisons, and coping with vision loss in Israel. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 99, 3, 151-164.
- Hosain, G. M., Atkinson, D., & Underwood, P. (2002). Impact of disability on quality of life of rural disabled people in Bangladesh. *Journal of Health, Population and Nutrition*, 20, 297-306.